
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

יהודי בבל בתקופת התלמוד - בין אגדה להיסטוריה - 13877

תאריך עדכון אחרון 08-11-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר ג'פרי הרמן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: geoffrey.herman@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בהיסטוריה התרבותית של יהודי בבל הסאסאנית באמצעות העיון באגדה, בסיפורים שבתלמוד הבבלי על דמויות מן המקרא, חכמים, מלכים, ועוד, מן התלמוד הבבלי. נשאל מה ניתן ללמוד מן האגדה על החברה שיצרה אותה, ומהן דרכי המחקר בתחום. נתעמק בסביבה הדתית והתרבותית, היחסים, ההשפעות והקשרים עם שאר התרבויות של בבל בתקופה זו כפי שאלה משתקפים דרך האגדות.

מטרות הקורס:

הסטודנט/ית י/תכיר היכרות ראשונה את תולדות יהודי בבל בתקופה הסאסאנית. הסטודנט/ית ת/יחשף להתפתחויות האחרונות במחקר הנוגעות למתודה בגין חקר היחסים בין אגדה להיסטוריה והיתרונות לכל אחת מן הגישות השונות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנתח באופן עצמאי מקורות חז"ל אגדיים לשם השגת כוחם ללמד על ההיסטוריה החברתית או התרבותית של התקופה הרלוונטית. להשתמש ביעילות בכלי המחקר הנדרשים בחקר ספרות חז"ל.

דרישות נוכחות (%):

90%

שיטת ההוראה בקורס: קריאת מקורות ודיון על המקורות ועל חומר הקריאה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. ח' במרחשון, תשע"ו (21.10.15) מבוא: אגדות יהודי בבל בתקופת התלמוד ותולדותיהן קריאה:

Geoffrey Herman, *A Prince without a Kingdom, The Exilarch in the Sasanian Era*, Mohr Siebeck, 2012, pp. 21-53.

Seth Schwartz, "The Political Geography of Rabbinic Texts", *The Cambridge Companion to the Talmud and Rabbinic Literature*, eds. C. E. Fonrobert and M. S. Jaffee, Cambridge University Press, 2007, pp. 75-96.

2. ט"ו במרחשון, תשע"ו (28.10.15): מבוא לתולדות יהודי בבל, מקורות, האימפריה הסאסאנית ועוד

קריאה: ישעיהו גפני, יהודי בבל בתקופת התלמוד, מרכז זלמן שזר, ירושלים תשנ"א, עמ' 20-51. Josef Wiesehöfer, *Ancient Persia*, I.B. Tauris, London New York, 2007, pp. 153-221.

3. כ"ב במרחשון, תשע"ו (4.11.15): בבל בתקופה התנאית: מקבילות מקורות: ב' גיטין יד ע"א-ב; ירושלמי, קידושין ג, ד, סד ע"א קריאה: א"ש רוזנטל, "למילון התלמודי", איראנו-יודאיקה, לחקר פרס ויהדות, מכון בן צבי, בעריכת שאול שקד, תשמ"ב, עמ' 86-87.
- שמא יהודה פרידמן, "לאגדה ההיסטורית בתלמוד הבבלי", מתוך ספר הזכרון לרבי שאול ליברמן, בעריכת שמא יהודה פרידמן, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו-יורק וירושלים, תשנ"ג עמ' 119-164.
4. כ"ט במרחשון, תשע"ו (11.11.15): חכמים ועמי הארצות כתופעה בבליית מקורות: ב' פסחים מט - סוגיית עם הארץ; ב', בבא בתרא ח ע"א קריאה: שמואל יוסף וולד, "הסוגיא השלש-עשרה - עם הארץ", בתוך תלמוד בבלי מסכת פסחים פרק אלו עוברין, הוצאת בית המדרש לרבנים באמריקה, תש"ס, עמ' 211-239.
- Jeffrey L. Rubenstein, *The Culture of the Babylonian Talmud*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 2003, pp. 123-42.
5. ו' בכסלו, תשע"ו (18.11.15): יוחסין, השפעה פרסית - מאבק תרבותי בתוך החברה היהודית מקורות: ב' קידושין, ע ע"א-ב. קריאה:
- Yaakov Elman, "Middle Persian Culture and Babylonian Sages: Accommodation and Resistance in the Shaping of Rabbinic Legal Tradition", *The Cambridge Companion to the Talmud and Rabbinic Literature*, eds. C. E. Fonrobert and M. S. Jaffee, Cambridge University Press, 2007, pp. 165-197.
- Jacob Neusner, "How much Iranian in Jewish Babylonia?" in idem, *Talmudic Judaism in Sasanian Babylonia*, Leiden, 1976, pp. 139-149.
6. י"ג בכסלו, תשע"ו (25.11.15): אגדה בבליית וספרות פרסית מקורות: ב' סנהדרין צה ע"א; קאר-נאמגי-ארדשיר קריאה:
- G. Herman, "Ahasuerus, the former stable-master of Belshazzar and the wicked Alexander of Macedon: Two Parallels between the Babylonian Talmud and Persian Sources", *AJS Review*, 29:2 (2005), pp. 283-297.
7. כ' בכסלו, תשע"ו (2.12.15): לתולדות סיפור רב כהנא מקורות: ב' בבא קמא קיז ע"א-ב. קריאה:
- Daniel Sperber, "On the Unfortunate Adventures of Rav Kahana: A Passage of Saboraic Polemic from Sasanian Persia", in *Irano-Judaica*, ed. Shaul Shaked, Jerusalem, 1982, pp. 83-100 [=&"The Misfortunes of Rav Kahana. A Passage of Post-Talmudic Polemic", in D. Sperber, *Magic and Folklore in Rabbinic Literature*, Ramat Gan, 1994, pp. 145-164].
- Shamma Friedman, "The Further Adventures of Rav Kahana. Between Babylonia and Palestine", in *The Talmud Yerushalmi and Graeco-Roman Culture III*, ed. P. Schäfer, Mohr Siebeck, Tübingen, 2002, pp. 247-271.
8. כ"ז בכסלו, תשע"ו (9.12.15): ישיבה וחצר המלוכה מקורות: ירושלמי, ברכות ד, א ז ע"ג-ע"ד; ב' ברכות כז ע"ב-כח ע"א

קריאה:

חיים שפירא, 'הדחת רבן גמליאל - בין היסטוריה לאגדה', ציון סד תשנ"ט, עמ' 5-38.
ג'פרי הרמן, הפיכה בבית המדרש: בין הבבלי לכתובת פאיכולי" ציון עט ג, תשע"ד, עמ' 377 - 407.

9. ד' בטבת, תשע"ו (16.12.15): תרבות הלימוד

מקורות: הוריות יג-יד

קריאה:

J. L. Rubenstein, "Torah, Lineage and the Academic Hierarchy (Horayot 13b-14a)" in
id. *Talmudic Stories, Narrative Art, Composition and Culture*, The Johns Hopkins
University Press, Baltimore and London, 1999, pp. 176-211.

דוד גודבלט, "על סיפור ה'קשר' נגד רבן שמעון בן גמליאל השני", ציון מט, תשמ"ד, עמ' 349-374.

חומר חובה לקריאה:

1. ח' במרחשון, תשע"ו (21.10.15) מבוא: אגדות יהודי בבל בתקופת התלמוד ותולדותיהן

קריאה:

Geoffrey Herman, *A Prince without a Kingdom, The Exilarch in the Sasanian Era*,
Mohr Siebeck, 2012, pp. 21-53.

Seth Schwartz, "The Political Geography of Rabbinic Texts", *The Cambridge
Companion to the Talmud and Rabbinic Literature*, eds. C. E. Fonrobert and M. S.
Jaffee, Cambridge University Press, 2007, pp. 75-96.

2. ט"ו במרחשון, תשע"ו (28.10.15): מבוא לתולדות יהודי בבל, מקורות, האימפריה הסאסאנית ועוד

קריאה: ישעיהו גפני, יהודי בבל בתקופת התלמוד, מרכז זלמן שזר, ירושלים תשנ"א, עמ' עמ' 20-51.
Josef Wiesehöfer, *Ancient Persia*, I.B. Tauris, London New York, 2007, pp. 153-221.

3. כ"ב במרחשון, תשע"ו (4.11.15): בבל בתקופה התנאית: מקבילות

מקורות: ב' גיטין יד ע"א-ב; ירושלמי, קידושין ג, ד, סד ע"א

קריאה: א"ש רוזנטל, "למילון התלמודי", איראנו-יודאיקה, לחקר פרס ויהדות, מכון בן צבי, בעריכת
שאול שקד, תשמ"ב, עמ' 86-87.

שמא יהודה פרידמן, "לאגדה ההיסטורית בתלמוד הבבלי", מתוך ספר הזכרון לרבי שאול ליברמן,
בעריכת שמא יהודה פרידמן, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו-יורק וירושלים, תשנ"ג עמ' 119-164.

4. כ"ט במרחשון, תשע"ו (11.11.15): חכמים ועמי הארצות כתופעה בבלי

מקורות: ב' פסחים מט - סוגיית עם הארץ; ב', בבא בתרא ח ע"א

קריאה: שמואל יוסף וולד, "הסוגיא השלש-עשרה - עם הארץ", בתוך תלמוד בבלי מסכת פסחים פרק
אלו עוברין, הוצאת בית המדרש לרבנים באמריקה, תש"ס, עמ' 211-239.

Jeffrey L. Rubenstein, *The Culture of the Babylonian Talmud*, The Johns Hopkins
University Press, Baltimore and London, 2003, pp. 123-42.

5. ו' בכסלו, תשע"ו (18.11.15): יוחסין, השפעה פרסית - מאבק תרבותי בתוך החברה היהודית

מקורות: ב' קידושין, ע ע"א-ב.

קריאה:

Yaakov Elman, "Middle Persian Culture and Babylonian Sages: Accommodation and Resistance in the Shaping of Rabbinic Legal Tradition", *The Cambridge Companion to the Talmud and Rabbinic Literature*, eds. C. E. Fonrobert and M. S. Jaffee, Cambridge University Press, 2007, pp. 165-197.

Jacob Neusner, "How much Iranian in Jewish Babylonia?" in idem, *Talmudic Judaism in Sasanian Babylonia*, Leiden, 1976, pp. 139-149.

6. י"ג בכסלו, תשע"ו (25.11.15): אגדה בבלי וספרות פרסית
מקורות: ב' סנהדרין צה ע"א; קאר-נאמגי ארדשיר
קריאה:

G. Herman, "Ahasuerus, the former stable-master of Belshazzar and the wicked Alexander of Macedon: Two Parallels between the Babylonian Talmud and Persian Sources", *AJS Review*, 29:2 (2005), pp. 283-297.

7. כ' בכסלו, תשע"ו (2.12.15): לתולדות סיפור רב כהנא
מקורות: ב' בבא קמא קיז ע"א-ב
קריאה:

Daniel Sperber, "On the Unfortunate Adventures of Rav Kahana: A Passage of Saboraic Polemic from Sasanian Persia", in *Irano-Judaica*, ed. Shaul Shaked, Jerusalem, 1982, pp. 83-100 [≡ "The Misfortunes of Rav Kahana. A Passage of Post-Talmudic Polemic", in D. Sperber, *Magic and Folklore in Rabbinic Literature*, Ramat Gan, 1994, pp. 145-164].

Shamma Friedman, "The Further Adventures of Rav Kahana. Between Babylonia and Palestine", in *The Talmud Yerushalmi and Graeco-Roman Culture III*, ed. P. Schäfer, Mohr Siebeck, Tübingen, 2002, pp. 247-271.

8. כ"ז בכסלו, תשע"ו (9.12.15): ישיבה וחצר המלוכה
מקורות: ירושלמי, ברכות ד, א ז ע"ג-ע"ד; ב' ברכות כז ע"ב-כח ע"א
קריאה:

חיים שפירא, 'הדחת רבן גמליאל – בין היסטוריה לאגדה', ציון סד תשנ"ט, עמ' 5-38.
ג'פרי הרמן, הפיכה בבית המדרש: בין הבבלי לכתובת פאיקולי" ציון עט ג, תשע"ד, עמ' 377 – 407.

9. ד' בטבת, תשע"ו (16.12.15): תרבות הלימוד
מקורות: הוריות יג-יד
קריאה:

J. L. Rubenstein, "Torah, Lineage and the Academic Hierarchy (Horayot 13b-14a)" in id. *Talmudic Stories, Narrative Art, Composition and Culture*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1999, pp. 176-211.

דוד גודבלט, "על סיפור ה'קשר' נגד רבן שמעון בן גמליאל השני", ציון מט, תשמ"ד, עמ' 349-374.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 5 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 95 %
עבודת סמינר/רפרט

מידע נוסף / הערות: